

12/4.1/17

2.10.2017

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

E 37/2017 vp Valtioneuvoston selvitys: OSA; Komission tiedonanto lasten suojelusta muuttoliikkeen yhteydessä

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan kirjallinen asiantuntijalausunto

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE) pitää kannatettavana toimenpiteitä, joita komission tiedonannossa esitetään. Esitetyt keskeiset toimenpiteet tulee toteuttaa myös Suomessa viipymättä. Samalla on tärkeää varmistaa, että toimenpiteiden käytännön toteuttaminen ja maahan tulevia lapsia koskeva politiikka myös laajemmin on sukupuolitietoista. On hyvä, että komission tiedonannossa tehdään useissa kohdissa näkyväksi sukupuolen merkitys lasten muuttoliikkeeseen liittyvissä kysymyksissä.

Maahan yksin saapuvat lapset

Komission tiedonannossa todetaan, että lapsen edun periaatteen on oltava etusijalla kaikissa lapsia koskevissa toimissa ja päätöksissä. Tämä on erityisen tärkeää niiden lasten kohdalla, jotka saapuvat maahan yksin. Tiedonannossa tuodaan esiin, että EU:n alueelle saapuvien maahantulijoiden joukossa lasten määrä on kasvanut jyrkästi viime vuosina, ja monet lapsista tulevat ilman huoltajaa. Suomeen yksin tulleiden lasten määrä kasvoi vuonna 2015, jolloin yksin tulleita lapsia oli yli 3000. Vuonna 2016 yksin tulleita lapsia oli 400.¹

Yksin tulevat lapset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa, ja heillä on erityinen riski joutua sekä matkalla että maahantulon jälkeen esimerkiksi ihmiskaupan tai seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi. Suomen kansallinen ihmiskaupparaportoiija on todennut, että Suomessa tunnistetaan edelleen heikosti seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvää ihmiskauppaa, jonka uhrit ovat enimmäkseen naisia ja tyttöjä². Asiaan pitäisikin kiinnittää erityistä huomiota maahan ilman vanhempiaan saapuvien alaikäisten kohdalla.

Tiedonannossa huomautetaan, että perheenjäsenten jäljittämistä ja perheenyhdistämistä koskevat menettelyt on suoritettava riippumatta siitä, mikä maahan saapuneen lapsen oikeudellinen asema on. Samassa yhteydessä todetaan, että perheenyhdistämistä koskevat menettelyt ovat usein pitkiä tai ne aloitetaan liian myöhään. Toimenpiteeksi esitetään perheenjäsenten nopeaa jäljittämistä ja kaikkien lapsia koskevien tapausten käsittelyn asettamista etusijalle. Myös Suomessa asiaan olisi kiinnitettävä entistä tarkempaa huomiota. Vuosina 2012–2015 myönnettiin vain 21 oleskelulupaa sillä perusteella, että yksin

¹ Maahanmuuttovirasto, Turvapaikka- ja pakolaistilastot.

² Kansallinen ihmiskaupparaportoiija. Kertomus 2014. Vähemmistövaltuutettu, Helsinki 2014.

tullut alaikäinen sai huoltajansa Suomeen. Kielteisiä päätöksiä tehtiin samana aikana 243.³ Lisäksi perheenyhdistämishakemusten käsittelyajat ovat Suomessa erittäin pitkiä. Vuonna 2010 alaikäisen yksintulleen perheenyhdistämishakemuksen käsittelyaika oli keskimäärin 359 päivää⁴. Jos yksin tullut alaikäinen ehtii täyttää 18 vuotta ennen kuin päätös turvapaikkahakemukseen tulee, hän ei ole enää oikeutettu perheenyhdistämiseen. Mahdollisuuksia perheenyhdistämiseen on tiukennettu viime aikoina, joten on vaarana, että haavoittuvassa asemassa olevien tyttöjen ja poikien tilanne hankaloituu vielä nykyisestä.

Kotoutuminen

Kuten komission tiedonannossa painotetaan, lasten kotouttaminen on ratkaisevan tärkeää. Avuntarve jatkuu pitkään lasten saavuttua, ja asiaan on kiinnitettävä erityistä huomiota myös Suomessa. Monet yksin maahan tulleista alaikäisistä ovat kohdanneet esimerkiksi seksuaalista väkivaltaa joko kotimaassaan, pakolaismatkalla tai perillä, ja nämä lapset tarvitsevat monimuotoista ja moniammatillista apua pitkään vielä senkin jälkeen, kun he ovat mahdollisesti saaneet oleskeluluvan. Asia koskee erityisesti tyttöjä, mutta myös poikia.

Kotouttamistoimissa on huomioitava sukupuolen merkitys ja kohdennettava erityistä tukea tarvittaessa sen mukaisesti. Jo nyt on viitteitä, että esimerkiksi maahanmuuttajataustaisilla pojilla on suuri riski päätyä koulupudokkaiksi, ja he ovat kuitenkin olleet jo opetusvelvollisuuden piirissä, toisin kuin vasta turvapaikan saaneet lapset ja nuoret.

Tilastointi

Komission tiedonannossa esitetään huoli maahantulijalapsia koskevien tietojen hajanaisuudesta sekä erityisesti siitä, että tietoja ei ole aina eritelty ikäryhmän ja sukupuolen mukaan. Huoli on aiheellinen myös Suomessa, ja tilastointiin tulisi kiinnittää aiempaa tarkempaa huomiota.

Lopuksi

Lasten suojelemisessa maahantuloprosessin aikana ja sen jälkeen on kyse ihmisoikeuksista, tasa-arvosta, yhdenvertaisuudesta ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ja lapsen oikeuksien sopimusten periaatteiden noudattamisesta. Suomen on maahanmuuttohallinnossaan noudatettava ihmisoikeuksia ja lasten etua päätösten valmistelussa ja niiden toimeenpanossa. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen on tärkeää myös maahanmuuttopolitiikassa.

Hannele Varsa
pääsihteeri

Perussuomalaiset jättivät kirjallisen eriävän mielipiteen lausuntoon.

³ Maahanmuuttovirasto, Oleskelulupatilastot.

⁴ Työ- ja elinkeinoministeriö 29/2014. Ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden vastaanotto ja järjestelmän kehittämistarpeet